
Емпіричне дослідження впливу самооцінки особистості студента університету на мотивацію досягнення успіху

Богдан Васильович Прядко

Кафедра соціальної психології, Український державний університет імені Михайла

Драгоманова, м. Київ, Україна

ORCID 0000-0002-6954-5856

Для цитування цієї статті:

Прядко Богдан Васильович. Емпіричне дослідження впливу самооцінки особистості студента університету на мотивацію досягнення успіху. International Science Journal of Education & Linguistics. Vol. 3, No. 4, 2024, pp. 7-12. doi: 10.46299/j.isjel.20240304.02.

Надійшла до редакції: 03 липня 2024 р.; **Схвалено:** 30 липня 2024 р.;

Опубліковано: 01 серпня 2024 р.

Анотація: У даній статті розглядаються результати емпіричного дослідження впливу самооцінки на мотивацію до успіху. Самооцінка є складним особистісним поняттям і належить до фундаментальних рис особистості. Вона відображає те, що люди дізналися про себе від інших і з власної діяльності, щоб зрозуміти свою поведінку та особисті якості. В умовах сучасного соціально-економічного розвитку одним із найважливіших питань людського існування є розвиток успішної особистості. Успішність для сучасного студента - це складний і багатогранний процес становлення зрілої та компетентної особистості як суб'єкта праці, важливим аспектом якого є особистісні психологічні характеристики вмотивованої та вольової особистості, що визначають конкретні способи досягнення успіху на роботі. Успішність - це особистий досвід досягнення успіху, який можна розглядати як відмінні характеристики людини, що свідчать про те, наскільки ефективно і результативно вона досягає поставлених цілей. Аналіз наявних досліджень дає змогу говорити про взаємозв'язок самооцінки та мотивації до успіху як про чинник успішного розвитку особистості. Результати емпіричних досліджень були ретельно оброблені як якісно, так і кількісно. Математичне опрацювання даних показало, що самооцінка має значний вплив на мотивацію до успіху. Аналіз коефіцієнтів кореляції показує, що чим нижча самооцінка, тим вища мотивація, і навпаки. Молоді студенти з високою самооцінкою менш мотивовані. Це може бути пов'язано з тим, що молоді люди з низькою самооцінкою витрачають більше часу на роздуми і намагаються зміцнити свої слабкі сторони за допомогою самоаналізу. Іншими словами, вони мотивовані стати кращими, щоб досягти успіху. Студенти із завищеною самооцінкою менш мотивовані. Вони вважають, що їхні здібності, навички та соціальний статус перебувають на досить високому рівні, і тому схильні покладатися на них.

Ключові слова: особистість, самооцінка, рівень домагань, мотиви особистості, мотивація досягнення успіху, мотивація уникнення невдач.

1. Вступ

У контексті сучасної освіти мотивація до успіху визнається важливим чинником не лише академічної успішності, а й розвитку особистості та професійної орієнтації студентів. Висока мотивація сприяє не тільки академічним успіхам, а й розвитку ключових компетенцій, необхідних для успішного життя в сучасному суспільстві. Зростаюча глобальна конкуренція та швидкі технологічні зміни підкреслюють важливість розвитку цього психологічного аспекту як чинника успіху для майбутніх поколінь.

2. Об'єкт і предмет дослідження

Об'єкт дослідження: мотивація досягнення успіху.

Предмет дослідження: взаємозв'язок самооцінки і мотивації досягнення успіху у студентів університету.

3. Мета та задачі дослідження

Метою та завданнями дослідження є встановлення взаємозв'язку між самооцінкою, мотивацією досягнення та особистісними рисами, поєднання яких є успішним чинником розвитку особистості студентів.

4. Аналіз літератури

Серед безлічі питань, що вивчаються в контексті особистості, велике значення має дослідження категорій успіху загалом і ставлення людей до власного успіху зокрема. Це пов'язано з тим, що успіх як психологічний феномен тісно пов'язаний із соціальними характеристиками особистості. Феномен успіху давно вивчається в психології, але досі не існує спільного підходу, який би не лише пояснив механізми успіху, а й визначав зміст відповідних понять. Поняття успіху часто використовується як синонім таких термінів, як самоствердження, самоактуалізація, визнання, ідеал. Аналіз особливостей досліджень з проблеми успіху показує, що дослідники часто обмежуються двома напрямками: внутрішнім (ціннісним) і зовнішнім (поведінковим).

Вивчення мотивів і спонукань до успіху є однією з найважливіших галузей психологічного знання. Численні дослідження засвідчили зарубіжні (Дж. Аткинсон [1], К. Медді [2], А. Маслоу [3], Х. Хекхаузен [4]) і вітчизняні (С. Занюк [5], С. Максименко [6], Л. Долінська [7], О. Скрипченко [8]) дослідники.

Навіть семантично близькі категорії "успіх" і "успішність" складно чітко розмежувати. Зазвичай "успіх" характеризує ситуативну ефективність діяльності в досягненні конкретної мети, а "успішність" - це характерна якість особистості, що відображає систему психічних властивостей та оцінку життя загалом. Успіх - це міра суб'єктивного досвіду, що відображає особливості особистості та її життя в цілому.

У контексті вищої освіти мотивація досягнення визначає не лише академічну успішність студентів, а й їхню готовність до подальших труднощів у професійному житті. Сучасні виклики та можливості, пов'язані з глобалізацією та інформаційним перевантаженням, вимагають від молодого покоління не лише знань, а й умінь ефективно використовувати ресурси та досягати поставлених цілей.

Теоретичний аналіз (А. Маслоу, К. Роджерс) показує, що для успішних у певних сферах діяльності особистостей характерна професійна зрілість, яка включає самоактуалізацію та самореалізацію. Основними характеристиками успішної особистості є психічне здоров'я, функціональна автономія та мотивація [3; 9].

Самооцінка пов'язана з потребою в самоствердженні, однією з центральних потреб людини, яка визначається тим, на що вона претендує, співвідношенням своїх реальних досягнень і поставлених перед собою цілей, тобто рівнем своїх домагань.

У зарубіжній психології цей феномен обговорювався в роботах А. Бандури [10], Р. Барнса [11], В. Джеймса [12] тощо.

Люди зазвичай прагнуть досягти в практичній діяльності результатів, які відповідають їхній самооцінці та сприяють її зміцненню або нормалізації. Значні зміни в самооцінці відбуваються, коли суб'єкт діяльності пов'язує результат із наявністю або відсутністю необхідної компетенції [13].

У психології розрізняють різні типи самооцінки. За правильної самооцінки суб'єкт правильно співвідносить свою компетентність і здібності, досить критично ставиться до себе, намагається реалістично оцінити свої невдачі й успіхи, ставить реалістичні цілі.

Люди, які не володіють достатньо високою самооцінкою, мають хибне уявлення про себе та ідеалізоване уявлення про свій характер, здібності та цінність для інших і спільної справи. У таких випадках людина здатна ігнорувати невдачі через звично високу думку про себе, свої дії та поведінку. Людина вважає невдачі результатом несприятливих обставин, які не мають нічого спільного з її власними діями [14].

5. Методи досліджень

Дослідження проводилося серед студентів віком 19-22 роки (174 особи) природничо-математичного факультету Національного університету "Чернігівський колегіум" ім. Т.Г. Шевченка. Програма емпіричного дослідження включала використання опитувальників самооцінки та діагностичних методик.

6. Результати досліджень

Для виявлення рівня мотивації до успіху використовувалася методика "Мотивація до успіху" Т. Елерса. Ця методика була розроблена для діагностики мотиваційної спрямованості людини на успіх.

Тест складається з 41 твердження, на які респонденти мають відповісти "так" або "ні". Ступінь мотивації до успіху оцінюється за кількістю балів, що відповідають "ключу" [15].

Таблиця 1. Розподіл рівнів мотивації до досягнення успіху за результатами методики «Мотивація до успіху» Т. Елерса

Рівень	Дуже високий	Помірно високий	Середній	Низький
К-ть	47	61	40	26
%	27	35	23,1	14,9

Як видно з таблиці 1, 27% студентів були дуже мотивовані на досягнення мети. Це говорить про те, що вони доклали багато зусиль для досягнення своїх цілей. Важливо зазначити, що такий рівень прагнення до успіху зазвичай спостерігається в тих, хто має низький або помірний рівень упевненості в собі.

Помірно високий рівень був виявлений у 35 % студентів, а середній рівень притаманний 23,1 %. Це може свідчити про те, що це ті люди, які не докладають особливих зусиль для досягнення своїх ідеалів, оскільки різниця між їхнім реальним та ідеальним "я" не дуже велика.

Низький рівень мотивації до успіху становив 14,9 %, що свідчить про високий рівень упевненості в собі. Це ті респонденти, які дуже високої думки про себе і свої здібності. Іншими словами, це не так, тому що реальне "я" вже відповідає ідеальному "я".

На другому етапі емпіричного дослідження для визначення рівня самооцінки студентів було використано методику С. Будассі [16]. Ця методика може бути використана для дослідження ставлення людей до себе. Методика складається з 50 слів, що характеризують особистісні якості людини; список якостей було складено С. А. Будассі під час дослідження саме студентів, на основі добору слів із найрізноманітнішими значеннями. Передбачається, що інші вікові категорії та інші групи людей, ймовірно, дадуть інші характеристики.

Отримані результати представлені у таблиці 1. Табличні дані свідчать, що у значної студентів юнацького віку виявлено адекватний з тенденцією до завищення (40,8%) та неадекватно високий (13,2%) рівень самооцінки. Даний рівень мають ті студенти, які активні,

впевнені у собі, своїх діях та судженнях, що не залежать від думки інших. Вони живуть у гармонії з собою, ставляться до себе з повагою. Вважають, що їхні можливості, навички, здібності розвинені максимально, а між образами Я-реальне та Я-ідеальне не бачать відмінностей, тобто сприймають себе як ідеал.

Таблиця 2. Кількісні показники та відсотковий розподіл рівнів самооцінки студентів

Рівень	Неадекватно завищений	Адекватний з тенденцією до завищення	Недиференційований	Адекватний з тенденцією до заниження	Неадекватно занижений
К-ть	23	71	14	49	17
%	13,2	40,8	8	28,2	9,8

Достатній рівень самооцінки з тенденцією до заниження був виявлений у 28,2% студентів. Це говорить про недостатню віру в себе та свої сили в певні моменти життя. Ця невпевненість може проявлятися в певних областях. Наприклад, вони можуть високо цінувати себе і свої здібності на роботі, але почуватися невпевнено у стосунках із протилежною статтю. Іншими словами, ці студенти знаходяться на шляху до свого ідеалу та розвиваються в різних сферах свого життя відповідно до своїх ідеальних рис, але можуть бути в чомусь ще недостатньо неуспішними. І навпаки, це можуть бути люди, які були надто самовпевненими і зрозуміли, що вони не є своїм ідеалом, і що між їхнім реальним та ідеальним "я" існує певна різниця.

Неадекватно низький рівень, виявлений у 9,8 % респондентів, що характеризує їх як нестабільних і розгублених особистостей. Вони легко піддаються чужому впливу. Критика завдає їм страждань, а схвалення сприймається як неадекватне, оскільки вони не вірять, що заслуговують на нього. Студенти з низькою впевненістю в собі знають, що їм є над чим працювати, бо їхнє реальне та ідеальне уявлення про себе не збігаються. Вони проводять самоаналіз, щоб зрозуміти, як вони можуть досягти своїх ідеалів, і розробляють план дій для досягнення успіху.

Для встановлення зв'язку між досліджуваними явищами використовувався коефіцієнт кореляції Пірсона. Результати наведені в таблиці 3.

Таблиця 3. Результати кореляційного аналізу за допомогою коефіцієнту кореляції Пірсона

		a	b
a	Pearson Correlation	1	-,810**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	174	174
b	Pearson Correlation	-,810**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	174	174

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

Отримані значення коефіцієнта кореляції близькі до 1, що вказує на сильний зв'язок між явищами. Крім того, цей зв'язок має зворотний характер: якщо один феномен високий, то інший низький, і навпаки. Той факт, що похибка не перевищує 0,01, означає, що сильний зворотний зв'язок між готовністю до успіху та самооцінкою є значущим, і можна продовжити дослідження того, чи впливає рівень самооцінки на готовність до успіху.

Адже проведене емпіричне дослідження засвідчило, що існує певна закономірність між рівнем готовності до успіху та рівнем самооцінки. Тобто, коли рівень бажання досягти успіху найвищий, респонденти мають занижений рівень самооцінки, а коли рівень бажання досягти успіху високий, рівень самооцінки наближається до адекватного.

7. Перспективи подальшого розвитку досліджень

Необхідні подальші дослідження з питання особистісного розвитку студентів університетів для досягнення ними професійного успіху.

8. Висновки

На етапі математичного опрацювання отриманих в такий спосіб даних було встановлено, що самооцінка суттєво впливає на мотивацію до успіху. Враховуючи тип кореляції, чим нижча самооцінка, тим вища мотивація, і навпаки. Це може бути пов'язано з тим, що менш упевнені в собі молоді люди витрачають більше часу на роздуми та намагаються посилити свої слабкі сторони за допомогою самоаналізу. Іншими словами, вони мотивовані ставати кращими, щоб досягти успіху. З іншого боку, надмірно впевнені в собі студенти менш мотивовані. Вони схильні вважати, що їхні здібності, навички та соціальний статус перебувають на досить високому рівні, і покладаються на них.

Результати дослідження показують, що рівень самооцінки в юнацькому віці зумовлений віковими особливостями, впливає на загальний рівень психологічного здоров'я і проявляється під час прийняття важливих життєвих рішень.

Список літератури:

- 1) McClelland, D. C., Atkinson, J. W., Clark, R. A., & Lowell, E. L. (Ed) (1953). *The Achievement Motive*, New York: Appleton-Century-Crofts, <https://doi.org/10.1037/11144-000>
- 2) Maddi S. (2004). Hardiness: An operationalization of existential courage. *Journal of Humanistic Psychology*, 44, 279–298.
- 3) Maslow A. (2008). *A Theory of Human Motivation*. *Psychological Review*, 50 (4), 370–396.
- 4) Heckhausen J., Heckhausen H. (2018). *Motivation and Action*. Springer Cham, 909.
- 5) Занюк С.С. (2002). *Психологія мотивації* : навч. посіб. Київ : Либідь, 304.
- 6) Максименко С. Д., Максименко К. С., Папуча М. В. (2007). *Психологія особистості*. Київ: Видавництво ІОВ «КММ», 296.
- 7) Долинська Л.В. Пенькова О.І. (2016). Самореалізація особистості як соціально-психологічний феномен. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 12: Психологічні науки*, 3(48), 18-25.
- 8) Скрипченко О.В. та ін. (2023). *Вікова та педагогічна психологія*. Київ: Каравела, 2023, 400.
- 9) Роджерс К. (2021). *Вчитися бути вільним*. *Гуманістична психологія: Антологія в 3-х т.* / За ред. Р. Трача і Г. Балла. Т. 1. Київ: Пульсари, 37-59.
- 10) Bandura A. (1995). *Exercise of personal and collective efficacy in changing societies // Self-efficacy in changing societies* / A. Bandura (Ed.). New York: Cambridge University Press.
- 11) Berns R. (1982). *Self-concept development and education*. London: Holt, Rinehart and Winston, London, 441.

- 12) James. W. (1983). *The Principles of Psychology*. Harvard University Press, 1328.
- 13) Murray H. A. (1962). *The Personality and Career of Satan*. *Journal of Social Issues*, 18(4), 36–54.
- 14) McClelland D. (1988). *Human Motivation*: Cambridge University Press, 663.
- 15) Методика діагностики особистості на мотивацію до успіху Т. Елерса. Available at: <http://um.co.ua/14/14-5/14-58142.html> .
- 16) Методика дослідження самооцінки. Available at: <https://studfile.net/preview/5263788/page:63/>.

An empirical study of the influence of university student's self-esteem on motivation to achieve success

Bohdan Priadko

Department of Social Psychology, Drahomanov Ukrainian State University, Kyiv, Ukraine
ORCID ID: 0000-0002-6954-5856

Abstract: The article highlights the results of an empirical study of the impact of self-esteem on the motivation to succeed. Self-esteem is a complex personal formation and refers to the fundamental properties of a person. It reflects what a person learns about himself or herself from others, his or her own activity aimed at realizing his or her actions and personal qualities. In the current conditions of socio-economic development of society, one of the most important problems of human existence is the formation of a successful personality. Achieving success for modern students is a complex, multifaceted process of becoming a mature, competent personality as a subject of work, the prominent aspects of which are motivational and volitional and individual psychological characteristics of the personality that determine the specifics of achieving professional success. Success can be viewed as a personal experience of achieving success and as a characteristic feature of a person, which shows how effective and efficient a person is in achieving his or her goals. The analysis of existing studies has suggested the existence of a relationship between self-esteem and motivation to succeed as factors in the formation of a successful personality. The results of empirical studies have been carefully processed in both qualitative and quantitative terms. The mathematical processing of the data showed that self-esteem has a significant impact on motivation to succeed. The analysis of the correlation coefficient shows that the lower the self-esteem, the higher the motivation, and vice versa. Young students with high self-esteem have lower motivation. This may be due to the fact that young people with low self-esteem spend a lot of time self-analyzing and trying to strengthen their weaknesses through self-knowledge. This means they are motivated to become better in order to succeed. Students who are overconfident have lower motivation. They tend to believe that all their abilities, skills, status in society, etc. are at a high enough level, and therefore they rely on them.

Keywords: personality, self-esteem, level of aspirations, personality motives, motivation to succeed, motivation to avoid failure.
